

SEKTÖREL BAZLI ENTEGRE RAPORLAMA İNCELEMESİ: HAVACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA¹

Prof. Dr. Başak ATAMAN*

Emre GÜZEL**

Makale Gönderim Tarihi : 09.06.2021 / Kabul Tarihi : 29.09.2021

Makale Türü: Araştırma

ÖZ

Entegre raporlama, kurumsal raporlama biçimlerinin günümüzde ulaşılmış olduğu en son noktadır. Entegre raporlama, paydaşların ihtiyaçlarını karşılama hususunda yegâne kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegre rapor içerisinde sadece finansal ve finansal olmayan bilgileri değil ayrıca şirkete etki eden şirket içi ve şirket dışı unsurları da içermektedir. Entegre raporun kullanım alanı şuan için her ne kadar çok az olsa da günden güne artış eğilimi içerisinde. Bu çalışmada, havacılık sektöründe entegre rapor kullanımı ele alınacaktır. Entegre raporun havacılık sektörüne etkileri incelenirken; havacılık sektöründe entegre rapor kullanan üç ayrı şirket ile entegre rapor kullanmayan Türk Hava Yollarının finansal ve finansal olmayan raporları entegre rapor bileşenleri açısından kıyaslanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Raporlama, Entegre Raporlama, Kurumsal Raporlama

Jel Kodu: M41, M14, M49

1 Bu makale, Marmara Üniversitesi SBE’de Prof. Dr. Başak ATAMAN danışmanlığında Emre GÜZEL tarafından yazılan yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

* Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, bataman@marmara.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-2065-6800>

** Hazine ve Maliye Uzman Yard., eguzel1@muhasabat.gov.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9311-2893>

SECTORAL BASED INTEGRATED REPORTING REVIEW: A STUDY ON THE AVIATION SECTOR**ABSTRACT**

Integrated reporting is the latest corporate reporting format have reached today. It is the most important source for meeting the needs of stakeholders. Integrated reporting includes not only financial and non- financial informations but also internal and external factors that affect the business. Although the usage area of the integrated reporting is very little for now, it is in an increasing trend from day after day. In this study, the use of integrated reporting in the aviation industry will be discussed. While examining to use of the integrated reporting in the aviation industry, we will encounter three diffirend aviation companies using integrated reporting with Turkish Airlines's financial and non financial reports in terms of integrated report components.

Keywords: Reporting, Integrated Reporting, Corporate Reporting

Jel Code: M41, M14, M49

1. GİRİŞ

Entegre rapor; entegre düşüncüyü özünde barındıran, içerisinde finansal ve finansal olmayan verilerin harmanlandığı, şirketi etkileyen iç ve dış faktörlerin bir arada sunulduğu bir raporlama biçimidir. Tanımından da anlaşılacağı üzere; kapsamlı, şeffaf ve bir o kadar da etkili bir raporlama biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegre rapor kullanımının, şirketlerin değer yaratma süreçlerinde pozitif etkilerinin olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. Entegre raporlama, hali hazırda çok fazla kullanım alanına sahip olmadığı için entegre raporun gelişimine kendini adanmış kurum ve kuruluşlar tarafından kullanımı teşvik edilmektedir.

Birçok sektör gibi havacılık sektörü de entegre raporlamanın yeni yeni kullanım alanı bulduğu sektörlerden biridir. Düzenli entegre rapor kullanımı, havacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin performansını da olumlu yönde etkileyecektir. Çalışmada, entegre rapor kullanımının havacılık sektörü üzerindeki etkilerini gösterebilmek adına; hali hazırda entegre rapor kullanan üç havacılık şirketi ile entegre rapor kullanmayan Türk Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu raporlar, entegre rapor unsurları açısından kıyaslayacak ve ortaya çıkan sonuçlar incelenecektir.

2. ENTEGRE RAPORLAMA**2.1. Entegre Düşüncenin Tanımı**

Entegre düşünce; bir şirkette çalışan insanların, yapılan işleri geniş bir perspektiften görmesine olanak tanıyan düşünce biçimidir. Şirketin faaliyetleri sonucu oluşan finansal başarılarının yanı sıra bu faaliyetlerin; insanlar, çevre ve toplum üzerindeki etkilerini de hesaba katmaya olanak tanır. (Di Donato vd., 2013: 212) Entegre düşünce; şirketin finansal raporlaması, sürdürülebilirlik raporlaması, kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması gibi raporlamaların ortak paydasında yer almaktadır. Entegre düşüncüyü

IIRC'nin yayınlamış olduğu Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan sermaye ögeleri bağlamında ele alacak olursak: Şirketin iç ve dış bütün paydaşlarının şirketin lehine veyahut aleyhine gerçekleştirdiği tüm faaliyetin; bunun yanı sıra mevcut ve olası risk ve fırsatların göz önüne alındığı düşünce biçimidir.

2.2. Entegre Raporlamanın Tanımı

Entegre raporlamaya dair literatür taraması yapıldığında birçok tanımlama ile karşılaşılmaktadır. Bu tanımlamaların belli başlılarına değinilecek olunursa, Mervyn E. King' e göre "Entegre Raporlama, toplumu temel alan entegre düşünce yapısını gerektiren, finansal ve finansal olmayan mevcut raporlama uygulamalarını konsolide etmeyi amaçlayan ve raporlarda kurumun geleceğe yönelik stratejilerini de tanımlayan bir raporlama yöntemidir." (Eldred King, 2014: 38)

Entegre rapor, ilgili şirketin faaliyetleri sonucunda yakın ve uzak gelecekte ortaya nasıl bir değer çıkartacağına paydaşlara rapor aracılığıyla bildirilmesi işlemidir. Bu rapor şirkete dair iç ve dış çevreden kaynaklanan bütün etkileri kapsamayı amaçlamaktadır. (Cıbrır, 2019:26) Entegre raporlama; şirketin içinde bulunduğu ekonomik, çevresel ve sosyal koşulların tek bir raporda toplanmasıdır. (Abhishek vd., 2020: 63) Entegre rapor oluşturmak, şirketler açısından faydalı sonuçlar doğurmaktadır; bu sayede paydaşların şirket ile ilgili düşünceleri pozitif yönde değişmektedir. Ayrıca entegre raporlama, şirketin hisse değerlerini de olumlu yönde etkilemektedir. (Kaya, Aygün ve Yazan, 2016:89)

Geleneksel raporlama yaklaşımları çoğunlukla geçmiş dönem performansına odaklanmakta iken; entegre raporlamanın amacı paydaşlara, çevresel faktörlerin ışığında, geleceğe yönelik bilgiler sunmaktır. (Chiara, 2016:7) Entegre raporlama, bazı kesimler tarafından sadece finansal ve sürdürülebilirliğe dair bilgilerin bir raporda toplanması olarak yorumlanmaktadır. (Adams, 2017:27) Fakat bir araya getirdiği bilgiler göz önüne alındığında ki bunlar: finansal sermaye, üretim sermayesi, entelektüel sermaye, insan sermayesi, doğal sermaye ve sosyal sermayedir. (Ribera, 2016:344) Entegre raporlama, şirketler için finansal raporlama ve sürdürülebilirlik raporlamasının birleşiminden daha fazlası anlamına gelmektedir. Eccles ve Krzus (2010), entegre raporlamayı tek rapor olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanım; farklı ülkelere birkaç yenilikçi şirketin entegre rapor adı altında tek bir rapor üretmesinden meydana gelmiştir.

2.3. Entegre Raporlamanın Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

McLuhan'ın tanımladığı gibi küreselleşme ile birlikte, dünya global bir köy halini almıştır (Hensby ve O'Byrne, 2011:18); her alanda karşılıklı bağımlılık artışı göstermiş ve göstermeye devam etmektedir. Bu durum, şirket ile ilgili karar vericilerin karar verme süreçlerini de etkilemiştir; artık karar vericiler kararlarını vermeden önce yalnızca finansal bilgilere değil, finansal olmayan bilgilere de ihtiyaç duymaya başlamıştır. (Altay, 2019:41) Dünya'da yaşanan çeşitli krizler, değişen yönetim anlayışı ve gelişmekte olan finans alanı; entegre raporlamanın ortaya çıkmasına ve küresel ölçekte zamanla önem kazanmasına imkân tanımıştır.

2.3.1. Entegre Raporlamanın Dünya'daki gelişimi

Entegre düşünce her ne kadar 1970'lerden itibaren ortaya atılmış bir düşünce biçimi olsa da entegre raporlamanın kullanımı 1994 yılında, şeffaflık ve bilgi paylaşımını arttırmak adına Güney Afrika'da

King I adlı Kurumsal Yönetim İlkeleri Kanunu'nun yayınlanmasıyla başlamıştır. (Çıkıkçı, 2019:20) 1994 yılında Nelson Mandela, Güney Afrika'daki kurumlara duyulan güvensizliği azaltabilmek amacıyla, Meryn King'in King Komitesi'ni kurmasını istemiştir. Bu taleple beraber King I adlı Kurumsal Yönetim İlkeleri Kanunu yayınlanmıştır. (ERTA, 2021) Şeffaflık ve güvenilirlik yabancı yatırımcıyı çeken bir unsurdur (Drabek ve Payne, 2002:778), bunu sağlayabilmenin en iyi yolu da entegre raporlama gibi şeffaflığı temel alan bir raporlama biçiminin kullanımından geçmektedir. King I kanunun uygulanmasının ardından Güney Afrika'ya yapılan doğrudan yatırımdaki artış aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Şekil 1. King I ile Birlikte Güney Afrika'ya Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırım Oranı

Kaynak: (www.macrotrends.net, 2021)

Dünya'da entegre raporlama ile ilgili yapılmış genel çalışmaları ele aldığımızda: Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (International Integrated Reporting Council – IIRC) oluşturmuş olduğu Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, Küresel Raporlama Girişimi'nin (Global Reporting Initiative – GRI) oluşturmuş olduğu GRI Standartları, Güney Afrika Yöneticiler Enstitüsü'nün (The Institute of Directors in Southern Africa – IoDSA) yapmış olduğu çalışmalar, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'nun (The Integrated Reporting of Accountants – IFAC) yapmış olduğu çalışmalar, yapılan King kodlu düzenlemeler gibi birçok düzenleme karşımıza çıkmaktadır. (Yüksel, 2017:38)

Büyük şirketler, aktif bir şekilde entegre raporlama sürecine dâhil olmaya başlamıştır. 2017 yılında yayınlanan verilere göre; 64 ülkeden yaklaşık 1.600 şirket entegre raporlama sürecine dahil olmuştur. Bu şirketlerin 279 u Japonya'dan, 50 den fazlası Avustralya'dan, yaklaşık 130 tanesi İngiltere'den, 35 tanesi ise Malezya'dandır. (Zhuravka vd., 2020:154) Şirketlerin, bilgilerini sunma konusunda entegre rapor kullanımını tercih etmelerinde birçok neden bulunmaktadır. (Kılıç ve Kuzey, 2018:116) Şirketler, şeffaflığı arttırmak adına ve paydaşların beklentilerini karşılamak için gönüllü olarak entegre raporlama kullanımını arttırmaya başlamışlardır. (Oliveira, 2010:576)

Eskiden yaşanmış olan krizler; örneğin 2008 mortgage krizi, sadece finansal verilerin yeterli bilgi sunmadığı konusunda paydaşları hemfikir kılmıştır. Bu durum entegre raporlamaya olan ilginin günden

güne artmasında da başat faktörlerden biri olmuştur. (EY, 2016:4) Artan sayıda şirketin entegre raporlama kullanımına yönelmesi ile birlikte, entegre rapor ile ilgili kural koyucular da artmaya başlamıştır. (Zhou, Simnett ve Green, 2017:122)

Şirketlerin gitgide entegre raporlamayı daha fazla kullanmasının altında yatan sebepleri şu şekilde sıralayabiliriz: (www.wbcsd.org, 2021)

- Rakiplere kıyasla avantaj elde edebilmek.
- Entegre raporlama ile hem faaliyetlerde hem de sürdürülebilirlik konusunda ilerleme kaydedebilmek.
- Entegre raporlama ile artan sermaye yatırımını çekmek amacı taşımaktadır.

2.3.2. Entegre Raporlamanın Türkiye’deki gelişimi

Türkiye’de finansal olmayan raporlamaya yapılan en büyük katkılardan birisi BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’dir. (Aras vd., 2019:13) Bu endeks için raporlama oluşturmak gönüllülük esasına dayanmaktadır, 2020 yılı itibariyle 61 adet şirket bu endeks içerisinde yer almaktadır. (BIST, 2021) Türkiye’de entegre raporlama konusunda şirketler tarafından yapılan ilk raporlama çalışmaları 2015 ve 2016 yılına dayanmaktadır. (Oral ve Erkuş, 2019:266) Entegre raporlamanın, Türkiye’deki gelişiminde en büyük mihenk taşlarından bir diğeri ise Yatırım Ortamı İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu’nun (YOİKK) entegre raporlamaya yönelik başlattığı projedir. Bu projenin sonucunda TÜSİAD, “Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama” başlıklı ilk rehber kitabı yayınlamıştır. (ERTA, 2021)

Bunun akabindeki süreçte entegre raporlamadaki gelişimin takipçisi olması adına Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kurulmuştur. 2017 tarihinde ise entegre raporlamanın Türkiye’deki kullanım alanının gelişmesine yönelik bir adım olarak BIST ile IIRC arasında bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır. (Aras vd., 2019:15) Türkiye’de entegre raporlamaya olan ilgi günden güne artmaktadır, bunun en bariz örneği bu alanda yapılan çalışmaların son yıllarda yoğunluk kazanmasıdır. Dünya’da yaşanan trendi takip eder bir şekilde, entegre raporlamanın Türkiye’de de ilerleyen zamanlarda daha geniş bir uygulama alanı bulacağı düşünülmektedir.

2.4. Entegre Raporlamanın Gelişimine Öncülük Eden Kuruluşlar

Entegre raporlamanın küresel ölçekte gelişimini ele aldığımızda birçok kuruluşun entegre raporlamanın gelişiminde önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu kuruluşlar şunlardır:

- Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative – GRI),
- Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (The Integrated Reporting of Accountants – IFAC),
- Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council – IIRC),
- Güney Afrika Entegre Raporlama Komitesi (The Integrated Reporting Committee of South Africa – IRC),

- Güney Afrika Yöneticiler Enstitüsü (The Institute of Directors in Southern Africa – IoDSA),
- Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA).

2.5. Entegre Raporlamanın Bileşenleri

Entegre raporlamanın bileşenleri aşağıdaki tabloda yer alan ana hatlardan oluşmaktadır.

Şekil 2. Entegre Raporlamanın Bileşenleri

Kaynak: (IIRC, 2013)

2.5.1. Entegre Raporlama Sürecinde Kullanılan Sermaye Ögeleri

Sermaye, başarılı bir şirketi kurmanın ve sürdürmenin en önemli parçasıdır. Şirketler, üretim ve hizmette sürekliliği sağlamak için parasal ve varlıksal olarak sermayeye ihtiyaç duymaktadır. (www.intrepidexecutivegroup.com, 2017) Sermaye ögeleri, şirketin faaliyetlerini sürdürmesi ile birlikte artan, azalan veyahut muhteviyatı değiştirilebilen değerlerdir. (Dereköy, 2018:595) Kullanılan bu sermaye çeşitliliği ve yeterli bilgi kullanımı sayesinde yüksek kalitede raporlar ortaya çıkmaktadır. (Malola ve Maroun, 2019:121) Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan sermaye çeşitleri altı adettir, bunları aşağıdaki şekilde görebiliriz.

Şekil 3. Entegre Raporlamanın Sermaye Ögeleri

Kaynak: (IIRC, 2013)

Entegre raporlamada kullanılan bu geniş sermaye tabanı ile birlikte; hesap verilebilirlik ve şeffaflığın artırılması sağlanmakta, aynı zamanda bu sermaye türlerinin birbirleriyle ilişki içerisinde olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır. (Güldoğan, 2020:60)

2.5.2. Entegre Raporlamanın Kılavuz İlkeleri

Entegre raporlamada kılavuz ilkeler denince anlaşılan; raporun içeriğinin ve bu içerik öğelerinin nasıl aktarıldığının gösterilmesidir. Bu ilkeler, entegre raporun temel yapı taşlarıdır. (Doğan, 2020:125) IIRC'nin yayınladığı rehberde 7 adet kılavuz ilke bulunmaktadır; bu ilkeler entegre raporlamanın içeriğinden, sunuluş biçimine kadar her alanı düzenlemektedir. Şirketlerarası entegre raporlamalarda karşılaştırılabilirliğin sağlanması adına, kılavuz ilkelerin kullanılması önemlidir. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan kılavuz ilkeleri aşağıdaki şekilde gösterebiliriz: (IIRC, 2013)

- Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim,
- Bilgiler Arası Bağlantı,
- Paydaşlarla İlişkiler,
- Önemlilik,
- Kısa ve Öz Olma,

- Güvenilirlik ve Eksiksizlik,
- Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirliktir.

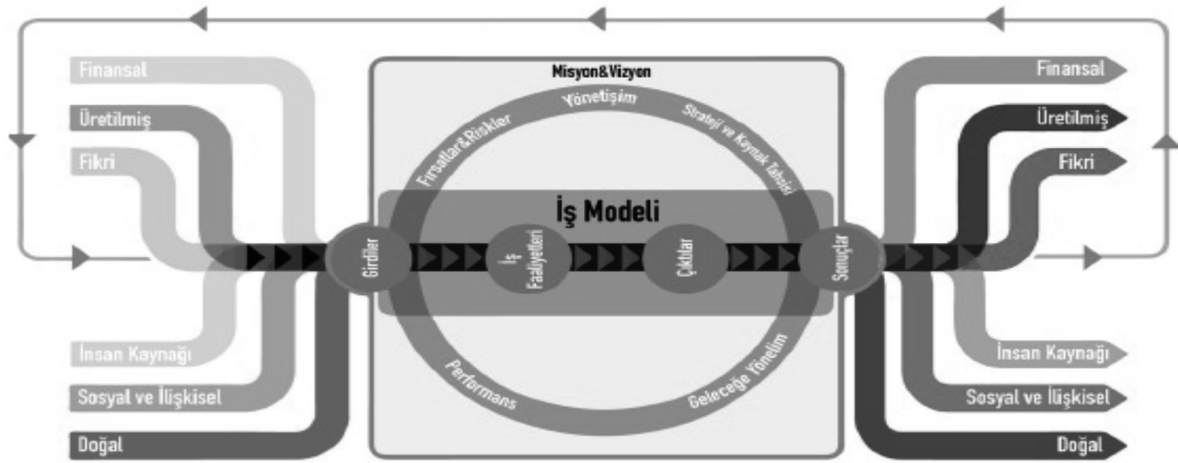
2.5.3. Entegre Raporlamanın İçerik Öğeleri

Entegre raporu oluşturan ana unsurlardan biri içerik öğeleridir. IIRC'nin belirlemiş olduğu içerik öğeleri daha çok özel sektöre yönelik yapılmış bir çalışmadır, fakat bu öğelerden kamu sektörü de yararlanabilmektedir. Bu içerik öğeleri entegre raporlamaya bir sınır çizmemekte aksine paydaşların yararı için kesinlikle olması gereken unsurları belirtmektedir. (Tepedelen, 2019:72) Entegre raporlamanın içerik öğelerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz: (IIRC, 2013)

- Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre,
- Kurumsal Yönetim,
- İş Modeli,
- Riskler ve Fırsatlar,
- Strateji ve Kaynak Aktarımı,
- Performans,
- Genel Görünüş,
- Hazırlık ve Sunum,
- Genel raporlama ilkeleridir.

2.6. Entegre Raporlamada Değer Yaratma Süreci

Entegre raporlama, her şeyin ötesinde bir değer yaratma sürecidir. Bu değer yaratma sürecini en güzel anlatan şekil IIRC'nin 2013 yılında yayınlamış olduğu Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan aşağıdaki şekildir.

Şekil 4. Değer Yaratma Süreci

Kaynak: (Eldemir, 2019: 94)

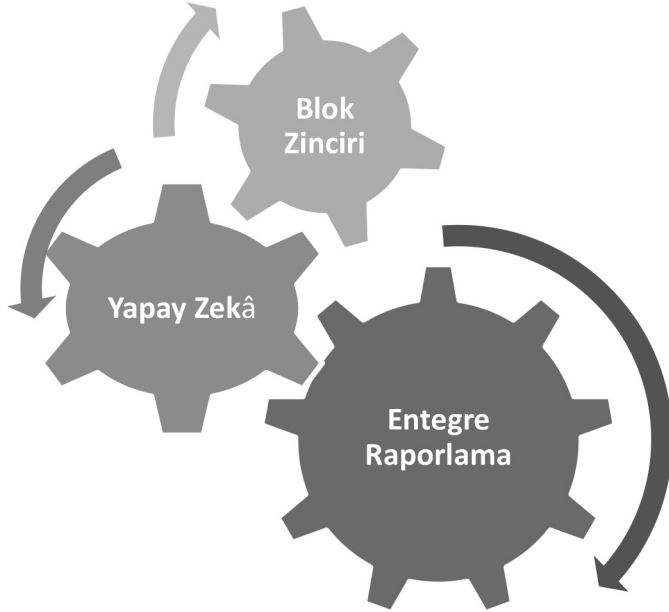
Flower'a (2015) göre entegre raporlamanın değer yaratma süreci; sürdürülebilirlik muhasebesini ardından bırakan, toplum için değerden ziyade yatırımcılar için değer yaratmayı amaçlayan bir süreçtir. Fakat bu düşüncenin tam olarak gerçeği yansıtmadığı birçok düşünür tarafından kabul edilen bir gerçektir. Entegre raporlama şirketlerin iç sistemini ve dış raporlama pratiğini değiştiren bir süreçtir. (De Villiers ve Hsiao, 2018:13) Bu süreçte girdiler, işlem ve çıktı süreçleri mevcuttur. Burada çıktılarından kastedilen şey yaratılan değerdir.

2.7. Gelecekte Entegre Raporlama

Değişim süreklilik arz eden bir süreçtir. Raporlama alanında bu değişim süreci geleneksel raporlamanın yerini sürdürülebilirlik raporlamasına, sonrasında sosyal sorumluluk raporlamasına ve en nihayetinde bugün olduğu entegre raporlamaya bırakması şeklinde görülmüştür. (Bal, 2018:48) Kurumsal raporlama, finansal bilgilerin ilgililere sunulması ile başlayan ve sadece karlılığı önemseyen bir süreç iken; 20.yüzyılda sosyal sorumluluk kavramının literatüre girmesi ve gelişim göstermesi ile birlikte, finansal ve finansal olmayan verilerin bir arada sunumunu amaçlayan bir hal almıştır. Kurumsal raporlamanın ulaştığı olduğu son nokta; entegre raporlamadır. (Altun, 2018:47)

Gelişen teknoloji, şirket yapılarının dönüşüme girmesi ve şirketlerin giderek daha fazla veri ile muhatap olması, çağa ayak uydurmayı zorunlu kılmaktadır. Şirketler arasında şirket faaliyetlerini etkileme potansiyeli olan olası risk ve fırsatları önceden tahmin edebilmeye yönelik raporlama yapılması konusunda artan bir farkındalık durumu söz konusudur. (Maama ve Mkhize, 2020:230) Bu tarz raporlama kurumsal raporlamanın geldiği en son nokta olan entegre raporlama ile mümkün iken, zaman ilerledikçe entegre raporlama da zamanın gerisinde kalma tehlikesi ile yüz yüze kalacaktır. Gelişen teknolojiye ayak uydurmak adına, entegre raporlamaya teknolojik anlamda çeşitli katkıların yapılması gerekmektedir.

Günümüzde raporlama, çeşitli muhasebe uygulamaları ile yapılmaya başlanmıştır. Bunun bir ileriki aşaması yapay zekâ (artificial intelligence) ve blok zinciri (block chain) teknolojilerinin entegrasyonu ile entegre rapor oluşturulmasıdır.

Şekil 5. Entegre Raporlamanın Gelişmekte Olan Teknolojik Trendlerle Bağı

Kaynak: (Smith, 2019:110)

2.7.1. Yapay Zekâ (Artificial Intelligence) Teknolojisinin Entegre Raporlamada Olası Kullanım Alanları

Yapay zekâ, bilgisayarlara ve makinelere insan beynine özgü olan; algılama, öğrenme, problem çözme ve karar verme yeteneklerini taklit edebilme yetisi kazandırılmasıdır. (Bartneck ve Lutge, 2021:8) Buna örnek olarak, yapay zekâ teknolojisi kullanılan arabalar veyahut otellerin misafir ağırlama bölümlerinde kullanılan yapay zekâ teknolojileri örnek gösterilebilir. Endüstri 4.0 kavramının ortaya atılması ile birlikte yapay zekâ kavramı da yaygın bir kullanım alanı kazanmıştır. Yapay zekâ, robotlara insanlara özgü yetileri katarak mesleklerde insan unsurunun etkisini en aza indirmeyi ve buna bağlı olarak da hata oranını en aza indirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. (Gacar, 2019:390)

Entegre raporlama alanında yapay zekânın kullanımı kaçınılmazdır, bu durum raporlama süreçlerini de iyileştirecek bir gelişim süreci olacaktır. Yapay zekâ ile birlikte entegre raporlamanın hazırlanma süreci tamamen bilgisayarlara bırakılacaktır. Zamandan tasarruf sağlanacak, hata payı en aza indirilecek ve daha fazla veri içeren kapsamlı raporlar ortaya çıkacaktır.

2.7.2. Blok Zinciri (Block Chain) Teknolojisinin Entegre Raporlamada Olası Kullanım Alanları

Blok zinciri; bir merkez veya otoriteye ihtiyaç olmadan, bilgilerin dağıtık ağ içerisinde kayıt altına alındığı bir teknolojidir. Aslında blok zinciri en nihayetinde değerli verilerin (para, kimlik bilgileri, değerli kâğıtlar gibi) güvenli ve düzgün bir şekilde depolanması ve bu depolanan blok zincirlerinin yönetilmesi üzerine tasarlanmış bir teknolojidir. Blok zinciri; banka, finansal kuruluşlar, vb. şeklindeki merkeziyetçi yapıları aradan çıkartmayı hedefleyen bir kavramdır. (fintechistanbul.org, 2016)

Blok zincirinin entegre raporlamaya sağlayacağı olası faydalar aşağıdaki gibidir: (www.ibm.com, 2021)

- Veri güvenliğini artırır.
- Daha fazla şeffaflık sağlar.
- Raporlama sürecinin anlık izlenmesini sağlar.
- Raporun verimliliğini ve hazırlanma hızını artırır.
- Otomasyon sağlar.

3. HAVACILIK ENDÜSTRİSİNDE ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAYAN VE UYGULAMAYAN ŞİRKETLER ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA: TÜRK HAVA YOLLARI ÖRNEĞİ

Çalışmanın uygulama bölümünde, Türk Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu finansal ve finansal olmayan raporlardan yola çıkarak; entegre rapor kullanan üç ayrı şirketin raporlarında yer alan unsurlar karşılaştırılacaktır. Entegre raporun, Türk Hava Yolları'nın performansına ve değer yaratma sürecine olası etkileri ele alınacaktır. Uygulamamız sırasıyla; araştırmanın amacı ve önemi, araştırmayı yaparken oluşturulan mevcut kısıtlar, araştırmanın içeriği ve nihayetinde bulgu ve değerlendirme kısımlarını içerecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı ve önemini kavrayabilmenin yolu; entegre raporlamanın günümüzde şirketler için önemini anlayabilmekten geçmektedir. Entegre rapor, günümüzde kurumsal raporlamanın gelmiş olduğu en son aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu raporlama biçimi, finansal ve finansal olmayan bilgilerin birbirleri ile ilişki halinde sunulduğu bir raporlama biçimidir.

Entegre rapor; özünde entegre düşüncüyü muhafaza eden, şirketin finansal ve finansal olmayan bilgilerini tek bir raporda toplayan; ayrıca şirketin yalnızca iç çevresi ile ilişkisini değil, dış çevresini de önemseyen bir raporlama şeklidir. Şirketin içinde bulunduğu; ekonomik, çevresel ve sosyal şartların tek raporda toplanmış hali olduğu için paydaşlar açısından oldukça açıklayıcı bir raporlama biçimi olmaktadır.

Entegre rapor, bir değer yaratma süreci olduğu için diğer raporlama biçimleri gibi durağan bir yapıya sahip değildir; aksine kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmak adına; proaktif, kapsayıcı bilgiler içeren, süreklilik arz eden bir raporlama biçimidir. Entegre rapor sayesinde şirket stratejileri kolaylıkla belirlenmekte, bu stratejilerin etkisiyle gerçekleştirilen faaliyetlerin sonucu enine boyuna daha kolay bir şekilde değerlendirilebilmektedir.

Çalışmada, IIRC'nin oluşturmuş olduğu Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinden yola çıkarak çerçeve belirlenecektir; Türk Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu finansal ve finansal olmayan raporlar ile yine havacılık endüstrisi içerisinde belirlenmiş üç farklı entegre rapor kullanıcısı şirketin raporlarının, bu çerçevede yer alan entegre raporlama bileşenlerini ne kadar karşıladığı ve bu bileşenlerin Türk Hava Yolları'nın performansı üzerine olası etkilerini ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada Türk Hava Yolları'nın örnek olarak seçilmesinin sebebi, entegre rapor kullanmayan uluslararası şirketlerden biri oluşudur. Seçilmiş olan diğer şirketler ise entegre rapor kullanan uluslararası şirketlerdir. Uygulamanın sonucundan yola çıkılarak, paydaşların ihtiyaçlarının entegre rapor kullanan şirketler ve entegre rapor kullanmayan bir şirket olan Türk Hava Yolları tarafından ne kadar karşılandığı ölçümlenecektir.

Ele aldığımız: “Dünya’da ve Türkiye’de entegre raporlamanın geldiği aşama göz önüne alınarak, entegre raporlama kullanımının havacılık endüstrisi üzerindeki olası etkileri nelerdir?” sorusuna karşılaştırmalı bir şekilde, Türk Hava Yolları örneği üzerinden cevap verilmeye çalışılacaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamızda, bir nitel araştırma yöntemi olarak örnek olay incelemesi yapılacaktır. Yapılacak olan bu örnek olay incelemesinde: Güney Afrika Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu entegre rapor, Japon Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu entegre rapor, Münih Havaalanı'nın yayınlamış olduğu entegre rapor ve Türk Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu sürdürülebilirlik ve faaliyet raporlarının Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nde yer alan kılavuz ilkeler ve içerik öğelerini ne ölçüde karşıladığı araştırılacak, havacılık endüstrisinde entegre rapor kullanan ve kullanmayan şirketler arasındaki fark, bu karşılaştırma ile ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yapılacak olan bu çalışmada Microsoft Excel uygulamasından yararlanılacaktır.

3.3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmamızda üç farklı kısıt uygulanacaktır. Bunlardan ilki yalnızca havacılık sektörü üzerinde durulacaktır. İkinci kısıtımız, özellikle Türk Hava Yolları örneği ele alınacaktır. Üçüncü ve son olan kısıtımız ise araştırmamızda IIRC'nin yayınlamış olduğu Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinden yola çıkılarak karşılaştırma kısıtları olarak entegre rapor bileşenleri kullanılacaktır. Entegre rapor bileşenleri ile kastedilen; kılavuz ilkeler ve içerik öğeleridir.

3.4. Araştırmanın İçeriği

Çalışmamızda ele alacağımız şirketlerin entegre raporları; araştırmamızın kısıtları olan kılavuz ilkeler ve içerik öğelerini ne derece karşılandığına göre puanlanacaktır. Bir istisna olarak Türk Hava Yolları entegre raporlama yapmadığı için; finansal ve finansal olmayan raporlarının tamamı incelenerek bu puanlama sürecine dâhil edilecektir. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nde belirlenen bu unsurların her biri için detaylı analiz yapılacak; karşılama durumuna göre 0 ila 3 arasında bir puanlama yapılacaktır. Bu puanlama yapılırken, karşılanması istenen her bir unsur için 3'er adet soru sorulacak; hepsini karşılanması halinde 3, hiçbirini karşılanamaması halinde 0 puan verilecektir.

Oluşturacağımız tabloda; her bir unsur için seçilen 3 er soru bağımsız değişken görevi görecek. Entegre raporlama çerçevesinde yer alan entegre rapor bileşenleri ise bağımlı değişkenler olarak puanlanacaktır. Bunun akabinde excelde oluşturduğumuz formülasyon aracılığıyla her bir şirketin entegre raporlaması değerlendirilecektir. Ayrıca bu değerlendirme grafik halinde de sunulacaktır.

İlk olarak şirketlerin kılavuz ilkelerini karşılama durumları ölçülecektir. Kılavuz ilkeleri ve her biri için sorulacak 3 er soru yazılacak. Şirketlerin sunmuş oldukları raporlar aracılığıyla bu sorulara cevap aranacaktır. Karşılaştırılan şirketlerin kılavuz ilkelerini karşılama oranları ve bunun ölçümünde sorulacak olan sorular şu şekildedir:

- Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim:
 1. Şirket, entegre raporlamasında misyon ve vizyonundan bahsediyor mu?
 2. Şirketin oluşturmuş olduğu stratejiler yeterince kapsamlı mı?
 3. Şirket, entegre raporlamasında değer yaratma sürecinden bahsediyor mu?

Ele aldığımız şirketlerin tamamının raporları incelendiğinde; vizyon ve misyonundan entegre raporlamasında bahsetmeyen şirketlerin; Japon Hava Yolları ve Münih Havaalanı olduğu görülmektedir, bu şirketler buradan puan alamayacaktır. Stratejilerin kapsamlı olup olmadığı incelendiğinde; yalnızca Güney Afrika Hava Yolları'nın entegre raporunda stratejilerin detaylandırılmadığı görülmektedir. Bu alandan Güney Afrika Hava Yolları puan alamayacaktır. Son olarak finansal ve finansal olmayan raporlarında, değer yaratma sürecinden bahsetmeyen tek şirket Türk Hava Yolları'dır. Bu alandan Türk Hava Yolları'na puan verilmeyecektir.

- Bilgiler Arası Bağlantı:
 1. Şirketin yayınlamış olduğu raporda bir bütünlük var mıdır?
 2. Şirketin raporunda finansal ve finansal olmayan veriler arasında bir bağlantı kurulmuş mudur?
 3. Sunulan raporlarda, içerik birbiri ile uyumlu mudur?

Her bir şirketin raporlaması incelendiğinde; raporlarında yer alan bilgilerin birbirleri ile bağlantılı olduğu görülmüştür, bu yüzden ele aldığımız tüm şirketler buradan puan almıştır. Finansal ve finansal olmayan veriler arasında bağlantı kurma konusunda Türk Hava Yolları'nın raporunda bir eksiklik görülmektedir, diğer şirketler entegre rapor kullandıkları için bu konuda daha başarılılardır. Buradan puan alamayan tek şirket Türk Hava Yolları'dır. Her bir şirketin raporlarında sunmuş oldukları içerikler birbirleri ile uyumludur, buradan da bütün şirketlere puan verilmiştir.

- Paydaşlarla İlişkiler:
 1. Faaliyetler ile ilgili paydaşlara yeterli düzeyde bilgi sunulmuş mudur, şirket içi ve şirket dışı etkenler yeterince anlatılmış mıdır?
 2. Şirket, paydaşlarla etkileşim halinde midir?

3. Şirketin sunduğu veriler yeterince şeffaf mıdır?

Ele alınan her bir şirketin raporları incelendiğinde; faaliyetler ile ilgili paydaşlara yeterli bilgilerin sunulmuş olduğu görülmektedir ancak şirket içi ve şirket dışı etki eden faktörler Türk Hava Yolları'nın raporlarında bir bütün halinde bulunmamaktadır. Paydaşlarla etkili iletişim kurma konusunda, ele alınan tüm şirketler tam puan almıştır. Her bir şirketin sunmuş olduğu veriler incelendiğinde, bağımsız denetime tabii tutuldukları ve istatistiksel verilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. İncelenen şirketlerin sunmuş olduğu raporların yeterince şeffaf olduğu söylenebilmektedir, bu alandan incelediğimiz tüm şirketler puan almıştır.

• Önemlilik:

1. Şirket, entegre raporlamasında önemli bilgilere yer vermiş midir?
2. Şirket, önemli gördüğü değişiklikleri dipnotlarda göstermiş midir?
3. Şirket, önemli gördüğü bilgileri ön plana çıkartmış mıdır?

Önemlilik, her bir paydaş için farklı anlamlar ifade eden bir kavramdır. Ele alınan şirketlerin raporları detaylı bir şekilde incelendiğinde, Güney Afrika Hava Yolları hariç diğer şirketlerin her bir paydaşa ithafen paylaştığı özel bilgilerin olduğu görülmektedir. Bu alandan Güney Afrika Hava Yolları'nın eksik olduğu gözlemlenmektedir. Raporların içerisinde yer alan sayısal veri içerikli tablolar incelendiğinde, her bir şirketin önemli gördüğü değişiklikleri dipnotlarda gösterdikleri görülmektedir. Buradan her bir şirket puan alacaktır. Son olarak, her bir şirket yayınladıkları raporlarda önemli gördüğü bilgileri ön plana çıkarmıştır, raporlar detaylı incelenmese bile bu durum göze çarpmaktadır. Buradan da her bir şirket puan almıştır.

• Kısa ve Öz Olma:

1. Şirketin entegre raporu kaç sayfadan oluşmaktadır, yeterince kısa mıdır?
2. Entegre raporda sunulan bilgiler öz bir şekilde mi sunulmuştur?
3. Entegre raporda fazla detaylar yer almakta mıdır?

Kısa ve öz olma açısından örnek olarak aldığımız raporlar incelendiğinde; Güney Afrika Hava Yolları ve Münih Havaalanı'nın entegre raporlarının çok detaylı olduğu görülmektedir. Bunların dışında aranan veriler Türk Hava Yolları'nın birkaç farklı raporunda yer aldığı için buradan Türk Hava Yolları puan alamayacaktır.

• Güvenilirlik ve Eksiksizlik:

1. Entegre raporda sunulan bilgiler bağımsız denetime tabi tutulmuş mudur?
2. Denetim süreci ile ilgili bilgi sunulmuş mudur?
3. Şirketin faaliyet sonuçları eksiksiz verilmiş midir?

Her bir şirketin raporlaması, bağımsız denetime tabi tutulmuştur. Denetim süreçleri ile ilgili bilgi ve faaliyet sonuçları da tüm raporlarda yer almaktadır. Güvenilirlik ve eksiksizlik aşamasından tüm şirketler puan alacaktır.

- Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik:
 1. Şirketin sunmuş olduğu bilgiler tutarlılık taşıyor mu?
 2. Şirketin yayınlamış olduğu entegre rapor ve önceki entegre raporlar arasında karşılaştırma yapılabiliyor mu?
 3. Şirket, raporunda sunmuş olduğu bilgilerin sunum tarzında bir değişiklik yapmış ise bunu dipnotlarda belirtmiş mi?

Şirketlerin sunmuş olduğu veriler incelendiğinde, verilerin kendi içerisinde tutarlılık taşıdıkları görülmektedir, buradan incelenen tüm şirketler puan alacaktır. Güney Afrika Hava Yolları'nın önceki dönem entegre raporlarına ulaşamamaktadır, bu yüzden karşılaştırılabilirlik açısından bu şirket puan alamayacaktır. Güney Afrika Havayolları'nın geçmiş dönem entegre raporlarına ulaşamadığı için raporlarda sunulan bilgilerin sunum tarzında bir değişiklik olup olmadığı anlaşılamamaktadır, bu alandan tek puan alamayan şirket Güney Afrika Hava Yolları olacaktır.

Karşılaştırdığımız şirketlerin, karşılaması gereken içerik öğeleri ve bu öğeleri karşılaması esnasında yönelteceğimiz sorular aşağıdaki gibidir.

- Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre,
 1. Şirketin vizyonu ve misyonu raporda açıklayıcı bir şekilde aktarılmış mıdır?
 2. Şirketin kurum kültürünü yansıtacak bilgiler vermiş midir?
 3. Şirketin kurum imajını yansıtacak bilgiler vermiş midir?

İncelenen şirketlerden; Japon Hava Yolları ve Münih Havalimanının entegre raporlarında vizyon ve misyonlarından bahsedilmemiştir, bu alandan puan alamamışlardır. Şirketin kurum kültürünün yansıtılmasının göstergesi olarak; şirket içi eğitim ve imkânlar ele alınacaktır. Bu açıdan bakıldığında ele alınan dört şirketin de kurum kültürünü iyi bir şekilde yansıttığı görülmektedir. Kurum imajını yansıtacak gösterge olarak, şirketin yapmış olduğu sosyal sorumluluk projelerine bakılacaktır. İnceleme yapıldığında tüm raporlarda sosyal sorumluluk projelerinden bahsedildiği görülmektedir, bu alandan da tüm şirketler puan alacaktır.

- Kurumsal Yönetim,
 1. Şirket, yayınlamış olduğu raporda kurumsal yönetime yer vermiş midir?
 2. Şirket, faaliyetlerini sürdürürken kurumsal yönetim ilkelerini göz önüne almış mıdır?
 3. Şirketin kurumsal yönetim ile ilgili yaklaşımı, yatırımcılara detaylı bir şekilde anlatılmış mıdır?

İncelenen tüm şirketlerde kurumsal yönetim ile ilgili bilgiye yer verilmiştir, bu alandan her bir şirkete tam puan almıştır. İncelenen şirketlerde faaliyetler; eşitlik, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri doğrultusunda sürdürülmüştür. Bu alandan da her bir şirket tam puan almıştır. Son olarak, şirketlerin kurumsal yönetim ile ilgili yaklaşımları yatırımcılara güven verecek şekilde anlatılmıştır. Bu alandan da her bir şirket tam puan alacaktır.

- İş Modeli,
 1. Şirketin, iş modeli detaylı bir şekilde tanımlanmış mıdır?
 2. Şirket, raporunda iç ve dış etkenler doğrultusunda stratejilerine yer vermiş midir?
 3. Şirketin, mevcut iş süreçleri ile pazardaki konumu belirtilmiş midir?

Raporlar incelendiğinde, Türk Hava Yolları'nın raporları dışında diğer raporlarda iş modelinin detaylı bir şekilde verildiği görülmektedir. Türk Hava Yolları bu alandan puan alamayacaktır. İncelediğimiz raporlarda, şirketlerin iç ve dış çevre koşulları dikkate alınarak stratejilerinin belirlendiği görülmektedir. Ayrıca şirketlerin mevcut iş süreçleri ile pazardaki konumlarına da değinilmiştir, buradan da tüm şirketlere puan verilecektir.

- Riskler ve Fırsatlar,
 1. Şirket, risk ve fırsatları anlaşılır bir şekilde tanımlamış mıdır?
 2. Şirket, raporunda risk ve fırsat yönetimi konusunda bilgi vermiş midir?
 3. Şirket, gelecekteki potansiyel risk ve fırsatların tanımını yapmış mıdır?

Raporlar incelendiğinde; ele aldığımız tüm şirketlerin risk ve fırsatları anlaşılır bir şekilde tanımladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra risk ve fırsat yönetimi konusunda bütün şirketler paydaşları bilgilendirmişlerdir. Son olarak potansiyel risk ve fırsatların tanımlaması da yapılmıştır. Bu alandan tüm şirketler tam puan alacaktır.

- Strateji ve Kaynak Aktarımı,
 1. Şirket, stratejilerinden yeterli düzeyde bahsetmiş midir?
 2. Şirket, mevcut kaynak dağılımını detaylı bir şekilde açıklamış mıdır?
 3. Şirket, sürdürülebilirlik konusundan bahsetmekte midir?

Stratejilerden yeterli düzeyde bahsetme konusunda zayıf olarak görünen tek raporlama Güney Afrika Hava Yolları'na ait olan raporlamadır; o yüzden bu alandan puan verilmeyecektir. Kaynak dağılımı konusunda detaylı bilgi hiçbir şirketin raporunda yer almamaktadır, bu alandan hiçbir şirkete puan verilmeyecektir. Sürdürülebilirlik konusunda ele alınan bütün şirketler açıklamalarda bulunmuş ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliğe etkilerini gözler önüne sermiştir. Bu alandan bütün şirketler tam puan alacaktır.

- Performans,
 1. Şirket, raporunda geçmiş dönem performans değerlendirmesi yapmakta mıdır?
 2. Şirket, hedeflerine ne ölçüde ulaştığından bahsetmekte midir?
 3. Şirket, değerlendirme için kullandığı ölçütleri açıklamakta mıdır?

Raporlar incelendiğinde; bütün raporlarda geçmiş dönemin performans değerlendirmesi yapıldığı görülmektedir, hedeflere ulaşılma durumundan bahsedilmektedir ve değerlendirme için kullanılan ölçütler raporlardan anlaşılabilir. Bu alandan tüm şirketler tam puan alacaktır.

- Genel Görünüş,
 1. Şirketin potansiyel yeniliklere ne ölçüde ayak uydurabileceğinden bahsedilmiş midir?
 2. Şirketin yapısının ne derece esnek ve uyumlu olduğundan bahsedilmiş midir?
 3. Raporda, şirketin dış çevresinin şirketin değer yaratma sürecine olası katkılarından söz edilmiş midir?

Raporlar incelendiğinde; şirketlerin değişen çevre koşullarına uyum sağlayabilme yetilerinden bahsedildiği anlaşılabilir. Bu raporlarda şirketlerin esnek bir yapıya sahip oldukları da vurgulanmaktadır. Fakat şirketin dış çevresinin, şirketin değer yaratma sürecine olası katkılarından söz etmeyen tek şirket Türk Hava Yolları'dır. Bu alandan yalnızca bu şirket puan alamayacaktır.

- Hazırlık ve Sunum Temeli,
 1. Raporda, şirketin içerik kısmı belirlenirken öncelik sıralamasına uyulmuş mudur?
 2. Raporlamada kullanılan kısıtlar belirtilmiş midir?
 3. Paydaşlar, raporu incelediklerinde sermaye unsurları arasındaki ilişkiyi görebilmekte midirler?

Ele alınan raporlarda; yapılan öncelik sıralamalarının birbirleri ile uyumlu olduğu görülmektedir ve kısıtlar dönem bazında belirtilmiştir. Sermaye unsurları arasındaki ilişki açısından inceleme yapıldığında ise Türk Hava Yolları, entegre rapor sunmadığı için sermaye unsurları arasındaki sıkı ilişki göze çarpmamaktadır, Türk Hava Yolları buradan puan alamayacaktır.

- Genel Raporlama İlkeleri,
 1. Raporda, genel raporlama ilkelerine uyulmuş mudur?
 2. Rapor, özünde entegre düşüncüyü barındırmakta mıdır?
 3. Rapor, entegre raporlamaya özgü finansal ve finansal olmayan verilerin bir arada kullanılması özelliğini taşımakta mıdır?

İncelenen şirket raporları göz önüne alındığında genel raporlama ilkelerine tüm şirketlerin uyduğu görülmektedir, ancak son iki soru açısından Türk Hava Yolları'nın raporları eksik kalmaktadır. Bu alanlardan Türk Hava Yolları'na puan verilmeyecektir.

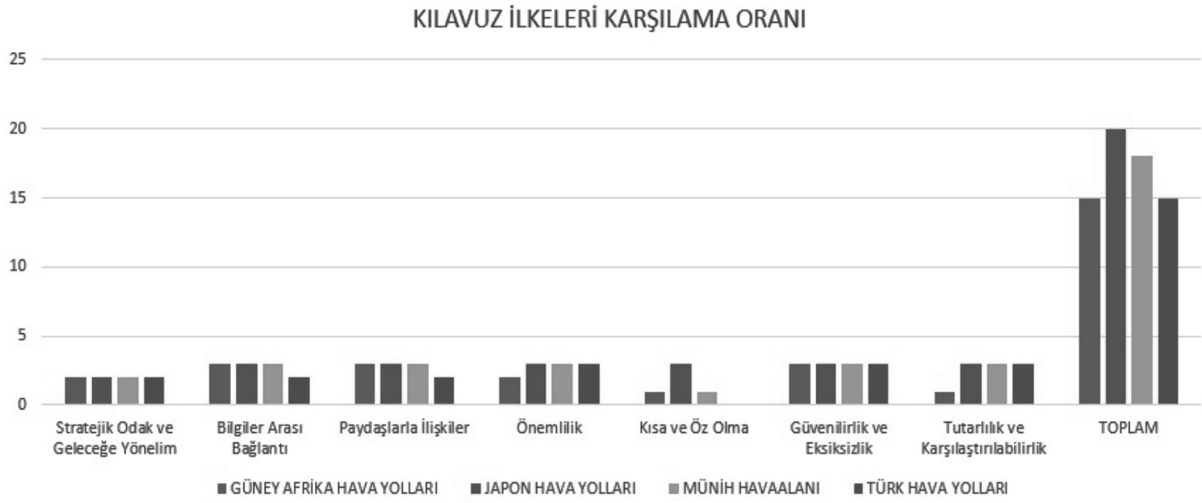
3.5.Bulgular Ve Değerlendirme

Bulgular ve değerlendirme kısmına geldiğimizde, çalışmada Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan entegre raporlamanın yapıcı unsurlarından yola çıkarak; havacılık alanında faaliyet gösteren dört adet şirket incelenmiştir. Bu incelemede şirketlerin entegre raporlamaları kıyaslanmıştır, bu kıyaslamaya istisna olarak Türk Hava Yolları entegre rapor kullanmadığı için faaliyet ve sürdürülebilirlik raporları incelemeye konu edilmiştir. Kılavuz ilkeler kullanarak yapılan çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 1. İncelenen Entegre Raporların Kılavuz İlkeleri Karşılama Oranı

Kılavuz İlkeler	GÜNEY AFRIKA HAVA YOLLARI	JAPON HAVA YOLLARI	MÜNİH HAVAALANI	TÜRK HAVA YOLLARI
Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim	2	2	2	2
Bilgiler Arası Bağlantı	3	3	3	2
Paydaşlarla İlişkiler	3	3	3	2
Önemlilik	2	3	3	3
Kısa ve Öz Olma	1	3	1	0
Güvenilirlik ve Eksiksizlik	3	3	3	3
Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik	1	3	3	3
TOPLAM	15	20	18	15
Karşılama Yüzdesi	71,43	95,24	85,71	71,43

Yapılan puanlamaya bakıldığında; Türk Hava Yolları'nın, entegre rapor kullanan şirketlerden biri olan Güney Afrika Hava Yolları ile başabaş bir puana sahip olduğu görülmektedir, diğer şirketlerden ise düşük bir puana sahiptir. İncelemeye konu edilen şirketler göz önüne alındığında, 71.43 puan hiç de fena olmayan bir puandır. Bu demek oluyor ki Türk Hava Yolları'nın raporları büyük oranda entegre raporlamanın kılavuz ilkelerini karşılamaktadır. Entegre rapor kullanımı söz konusu olursa bu oran daha da artacaktır.

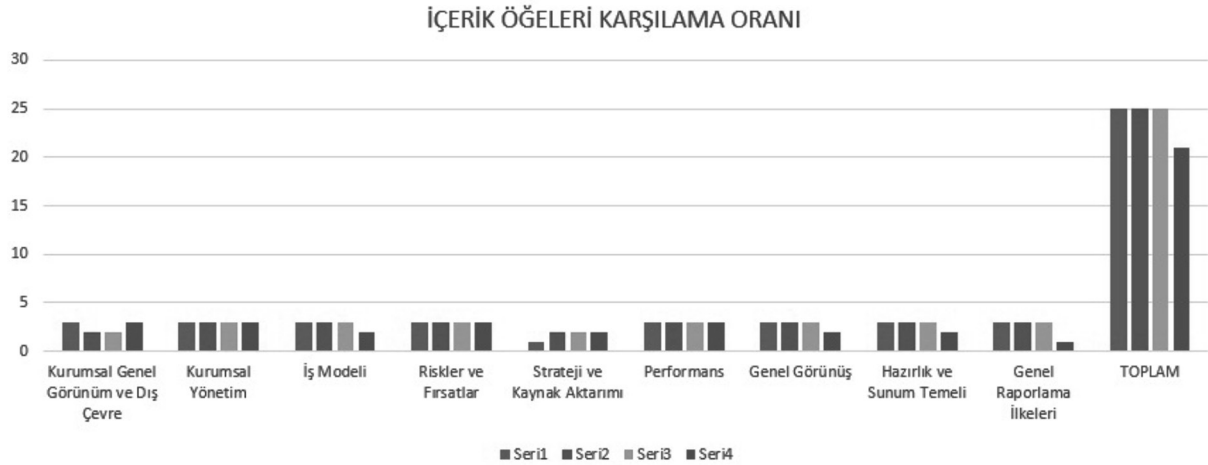
Şekil 6. Kılavuz İlkelerini Karşılama Oranını Gösteren Sütun Grafiği

Kılavuz ilkelerine yönelik olarak yaptığımız çalışmanın sütun grafiği incelendiğinde, yine Türk Hava Yolları'nın diğer şirketlerden kılavuz ilkeleri karşılama konusunda çok da geri kalmadığı görülmektedir. İncelediğimiz raporların içerik öğelerini karşılama durumunu ele aldığımızda ise aşağıdaki sonuçlar karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2. İncelenen Entegre Raporların İçerik Öğelerini Karşılama Oranı

İçerik Öğeleri	GÜNEY AFRİKA HAVA YOLLARI	JAPON HAVA YOLLARI	MÜNİH HAVAALANI	TÜRK HAVA YOLLARI
Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	3	2	2	3
Kurumsal Yönetim	3	3	3	3
İş Modeli	3	3	3	2
Riskler ve Fırsatlar	3	3	3	3
Strateji ve Kaynak Aktarımı	1	2	2	2
Performans	3	3	3	3
Genel Görünüş	3	3	3	2
Hazırlık ve Sunum Temeli	3	3	3	2
Genel Raporlama İlkeleri	3	3	3	1
TOPLAM	25	25	25	21
Karşılama Yüzdesi	92,59	92,59	92,59	77,78

Yapılan bu incelemede Türk Hava Yolları'nın finansal ve finansal olmayan raporlarının, içerik öğelerini karşılamada diğer şirketlere nazaran çok geri kaldığı görülmektedir. Yine de bu incelemeden almış olduğu puan ortalamasının üzerindedir, entegre rapor kullanımı ile birlikte bu oran da üst seviyelere kolaylıkla taşınabilir. Son olarak içerik öğelerinin karşılanması açısından yapılan incelemenin çubuk grafiği incelendiği zaman aradaki fark daha da görülmektedir.

Şekil 7.İçerik Öğelerini Karşılama Oranını Gösteren Sütun Grafiği

Uygulamanın sonucunda; Türk Hava Yolları'nın hali hazırda kullanmış olduğu raporlama biçimleri, yine aynı endüstri içerisinde faaliyette bulunan entegre rapor kullanan şirketler ile entegre raporun tamamlayıcı unsurlarını karşılama açısından kıyaslandığında Türk Hava Yolları'nın oldukça geri kaldığı görülmektedir. Fakat Türk Hava Yolları, her iki incelemeden de görülmektedir ki oldukça yüksek bir puana sahiptir. Bu da demek oluyor ki Türk Hava Yolları'nın raporlama biçimi Entegre Rapor oluşturmaya fazlasıyla elverişlidir.

Entegre rapor kullanımı, Türk Hava Yolları'nın değer yaratma sürecine büyük katkı sağlayacaktır. Uygulamada Türk Hava Yolları'nın yayınlamış olduğu iki farklı rapor incelenmiştir bu raporlar; faaliyet raporu ve sürdürülebilirlik raporudur. Entegre rapor sayesinde bu raporların içerdiği bilgiler tek belgede daha sade ve anlaşılır bir şekilde sunulabilecektir. Varılanbu bulgulardan ötürü havacılık endüstrisinde entegre rapor kullanımı, endüstriyi daha da geliştiren ve dinamizm sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygulama sonucunda, Türk Hava Yolları'nın da entegre rapor kullanan şirketler arasına dâhil edilmesi tavsiye edilmektedir.

4. SONUÇ

Entegre rapor, kurumsal raporlamanın gelişim sürecinin son halkası olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal ve finansal olmayan bilgilerin tek bir raporda toplanması ve şirketin raporlamasında yalnızca şirket içinden kaynaklanan etkilerin değil şirket dışından kaynaklanan etkilerin de dikkate alınmasıyla birlikte entegre rapor ortaya çıkmaktadır. Entegre rapor kullanımı, günümüzde pek yaygın olmamakla beraber, günden güne yaygınlık kazanmaktadır. Günümüzde paydaşlar, şirkete dair finansal olmayan bilgileri; şirkete dair finansal bilgileri talep ettikleri oranda talep etmeye başlamışlardır

Çalışmada, entegre raporlamanın havacılık sektörüne olası etkilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, havacılık endüstrisi üzerinde yapılan çalışma ile bu endüstri içerisinde yer alıp entegre rapor kullanan ve kullanmayan şirketlerin raporlarında yer alan bilgiler kıyaslanmıştır. Bunun sonucunda;

entegre rapor kullanımının paydaşlar tarafından aranan bilgilere daha kolay ulaşılmasını, finansal ve finansal olmayan verilerin birbirleri ile ilişki halinde sunulmasını, şirketin değer yaratma sürecini daha belirgin kılmasını, şirketin yalnızca iç işleyişinin değil aynı zamanda dış işleyişinin ve olası risk ve fırsatların daha belirgin bir şekilde raporda ortaya konmasını sağladığı tespit edilmiştir.

Türk Hava Yolları'nın finansal ve finansal olmayan raporları incelendiğinde, diğer şirketlerin entegre raporlarında yakalanan bütünlüğe ulaşamadığı görülmüştür. Türk Hava Yolları'nın incelenen raporları arasında bir bütünlük olmadığı için finansal ve finansal olmayan bilgiler arasında bağlantı da kurulamamıştır. Türk Hava Yolları, her ne kadar havacılık endüstrisi içerisinde kendini ispatlamış bir şirket olsa da paydaşları açısından entegre raporlama gibi sade, anlaşılır bir raporlama sistemi kullanmayan bir şirkettir. Entegre rapor kullanımı, şirkete ek bir maliyet getirmeyecek, aksine şirketin raporlarını daha anlaşılır kılarak paydaşlar tarafından takibin daha kolay yapılmasını sağlayacaktır.

Paydaşların her biri yeterli düzeyde finansal okuryazarlık bilgisine sahip olamayabilir ve bu durumdan ötürü finansal bilgiler ile finansal olmayanları ilişkilendiremeyebilirler. Sırf bu ilişkiyi kuramadıkları için ele aldıkları şirket konusunda yanlış kararlar verebilirler. Şirketin verilerinin daha şeffaf, herkesin anlayabileceği düzeyde ve kapsamlı sunulabilmesi için entegre rapor kullanımı gerekliliktir. Entegre rapor kullanımı, aynı zamanda şirketlerin performansını arttıran ve değer yaratma sürecini şirket için daha anlaşılır kılan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küresel anlamda önemli bir endüstri olan havacılık endüstrisinin her anlamda yenilikleri takip etmesi gerekmektedir. Kurumsal raporlama alanında geldiğimiz noktada, bu yenilik takibi entegre rapor kullanımından geçmektedir. Türk Hava Yolları gibi entegre rapor kullanmayan havayolu şirketlerinin önümüzdeki dönemde bu raporlama biçimini kullanmaları tarafımızca önerilmektedir. Uygulamada görüldüğü üzere, Türk Hava Yolları entegre raporlama bileşenlerini yüksek oranda karşılamaktadır. Bu durum, Türk Hava Yolları'nın entegre raporlama kullanımına entegrasyonunun çok zor olmayacağını göstermektedir. Fayda-maliyet analizleri de göz önüne alındığında, entegre rapor kullanımının Türk Hava Yolları'nın değerini arttırıcı bir unsur olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ABHISHEK, N. et al. "Reporting As A New Dimension of Corporate Reporting: An Indian Perspective". *Journal of Commerce & Accounting Research*, 9(3), (2020): 63-73.
- ADAMS, C. *Understanding Integrated Reporting: The Concise Guide To Integrated Thinking and The Future of Corporate Reporting*. New York: Routledge, 2017.
- ALTAY, D. "Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE, 2019.
- ALTUN, N. "Finansal Olmayan Bilgilerin Raporlanmasında Küresel Raporlama İlkeleri". *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 1(1), (2018): 31-49.
- ARAS, G. ve diğerleri. (2019). Türkiye'de Entegre Raporlama: Mevcut Durum, Paydaşların Algı ve Beklentileri KPMG: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2019/01/turkiye-entegre-raporlama.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021)
- BAL, T. "Integrated Reporting: Literature Review and its Practice in India and Abroad". *Sruti Management Review*, 7(2), (2018): 48-54.
- BARTNECK, C. ve C. LUTGE. (2021). What is AI?, ResearchGate: https://www.researchgate.net/publication/343611353_What_Is_AI (Erişim Tarihi: 01 Mart 2021)
- CHIARA, M. "Integrated Reporting: The IIRC Framework", Ed. CHIARA, Mio et al, *Integrated Reporting: A New Accounting Disclosure*. London: Springer Nature, 2016.
- CIBIR, M. "Borsa İstanbul'da İşlem Gören Üretim İşletmelerinin Faaliyet Raporlarının Entegre Raporlamaya Uygunluğu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, 2019.
- ÇIKIKCI, A. "Integrated Reporting in Shipping Industry: An Analysis of International Shipping Companies", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2019.
- DEREKÖY, F. "Entegre Raporlama Uygulamalarının Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi Bağlamında Değerlendirilmesi". *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), (2018): 589-608.
- DE VILLIERS, C. ve P.-C. K. HSIAO. "Integrated Reporting", Ed. DE VILLIERS, Charl ve Warren MAROUN, *Sustainability Accounting and Integrated Reporting*. New York: Routledge, 2018.
- DI DONATO, D. et al. "The Case of Ent", Ed. BUSCO, Cristiano et al, *Integrated Reporting: Concepts and Cases That Redefine Corporate Accountability*. New York: Springer International Publishing, 2013.
- DOĞAN, D. "Entegre Raporlama Konusunda Yöktez ve Ulakbim Veri Tabanındaki Akademik Çalışmalar Üzerine Bir Bibliyometrik Analiz (2010-2020)". *Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(2), (2020): 120-142.
- DRABEK, Z. ve W. PAYNE. "The Impact of Transparency on Foreign Direct Investment". *Journal of Economic Integration*, 17(4), (2002): 777-810.
- ECCLES, R. G. ve M. P. KRZUS. *One Report: Integrated Reporting for A Sustainable Strategy*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc. 2010.
- ELDRED KING, M. (2014). Sürdürülebilirlik. *Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Bülteni*, s. 1-38.
- ELDEMİR, E. "Entegre Raporlama ve Türk İşletmelerinde Uygulamasına İlişkin Bir Araştırma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE, 2019.
- ERTA.(2021). <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx> (Erişim Tarihi: 10 Mart 2021)
- EY. (2016). *Integrated Reporting: Linking Strategy, Purpose and Value*. <https://integratedreporting.org/resource/ey-integrated-reporting-linking-strategy-purpose-and-value/> (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)

- FLOWER, J. "The International Integrated Reporting Council: A Story Of Failure". *Critical Perspectives on Accounting*, (27), (2015): 1-17.
- GACAR, A. "Yapay Zeka Ve Yapay Zekanın Muhasebe Mesleğine Olan Etkileri: Türkiye'ye Yönelik Fırsat Ve Tehditler". *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, (2019): 389-394.
- GÜLDOĞAN, Ö. "Entegre Raporlamada Paydaşlar İle İlişkilerin Rolü". *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 3(1), (2020): 55-64.
- HENSBY, A. ve D. O'BYRNE. "Globalization: The Global Village". *Theorizing Global Studies*, (2011): 10-32.
<https://fintechistanbul.org/2016/10/04/yeni-sihirli-kelime-blockchain/> (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
https://www.flysaa.com/documents/51855150/0/SAA_IAR+2017.pdf/22db54be-b1f5-404a-99fd-d12f3fe9e56b (Erişim tarihi: 01 Nisan 20201)
<https://www.wbcds.org/> (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
https://www.jal.com/en/sustainability/report/pdf/index_2020a.pdf (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
<https://www.macrotrends.net/countries/ZAF/south-africa/foreign-direct-investment> (Erişim Tarihi: 01 Mart 2021)
https://www.munich-airport.com/_b/0000000000000009349675bb5f05b0c1/fmg-integrated-report-2019-english-web.pdf (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
<https://investor.turkishairlines.com/tr> (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
- IBM. (2021). 04 01, 2021 <https://www.ibm.com/topics/benefits-of-blockchain#:~:text=Blockchain%20increases%20trust%2C%20security%2C%20transparency,cost%20savings%20with%20new%20efficiencies>. (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
- IIRC. (2013). ULUSLARARASI ENTEGRE RAPORLAMA ÇERÇEVESİ. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf> (Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021)
- INTREPID PRIVATE CAPITAL GROUP FINANCIAL NEWS BLOG. (2017). <https://www.intrepidexecutivegroup.com/blog/what-is-business-capital/> (Erişim Tarihi: 04 Ocak 2021)
- KAYA, U., D. AYGÜN ve Ö. YAZAN. "Yeni Bir Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama ve Dünyadaki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma". *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(6), (2016): 85-100.
- KILIÇ, M. ve C. KUZZEY. "Determinants of Forward-Looking Disclosures in Integrated Reporting". *Managerial Auditing Journal*, 33(1), (2018): 115-144.
- MAAMA, H. ve M. MKHIZE. "Integrated Reporting Practice in A Developing Country-Ghana: Legitimacy or Stakeholder Oriented?". *International Journal of Disclosure and Governance*, 17, (2020): 230-244.
- MALOLA, A. ve W. MAROUN. "The Measurement and Potential Drivers of Integrated Report Quality: Evidence from A Pioneer in Integrated Reporting". *South African Journal of Accounting Research*, 33(2), (2019): 114-144.
- OLIVEIRA, L., L. RODRIGUES ve R. CRAIG. "Intellectual Capital Reporting in Sustainability Reports". *Journal of Intellectual Capital*, 11(4), (2010): 575-594.
- RIBERA, J. "The Integrated Reporting: A Presentation of the Current State of Art and Aspects of Integrated Reporting That Need Further Development". *Intangible Capital*, 1(12), (2016): 336-356.
- SMITH, S. S. *Integrated Reporting Management: Analysis and Applications for Creating Value*. New York: Routledge, 2019.

TEPEDELEN, A. “Entegre Raporlama ve Entegre Raporlamanın Türk Bankacılık Sektöründe Uygulamasına Yönelik Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi BSE, 2019.

YÜKSEL, F. “Entegre Raporlama, Türk İşletmelerinin Entegre Raporlamaya Bakışı Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi SBE, 2017.

ZHOU, S., R. SIMNETT ve W. GREEN. “Does Integrated Reporting Matter to the Capital Market?”. ABACUS, 53(1), (2017): 94-132.

ZHURAVKA, F. et al. “Impact Of Integrated Reporting On Enterprise Value-Based Management: Evidence From Ukraine”. Problems and Perspectives in Management, 18(2), (2020): 154-165.